

Пастух А. Є.,
начальник Сокальського відділу
Червоноградської місцевої прокуратури Львівської області

СТАН РОЗРОБЛЕНОСТІ ПИТАНЬ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ РІШЕНЬ СУДУ, ПРИЙНЯТИХ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ РОЗГЛЯДУ ОБВИНУВАЛЬНИХ АКТІВ НА СТАДІЇ ПІДГОТОВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

THE LEVEL OF THE DEVELOPMENT OF ISSUES OF PROCEDURAL DECISIONS OF THE COURT, PASSED AS A RESULT OF CHARGING DOCUMENT'S HEARING AT THE STAGE OF PREPARATORY PROCESS

Статтю присвячено вивченню поняття «процесуальне рішення суду», розглянуто та проаналізовано визначення вказаного поняття, яке надавалося різними науковцями. Крім цього, в статті проаналізовано чи всі рішення суду на стадії підготовчого провадження є процесуальними рішеннями, якщо ні, то чому? Після аналізу наявних визначень поняття процесуального рішення сформульовано власне поняття процесуального рішення суду, обґрунтовано, чому подання суду першої інстанції, яке скеровується на адресу апеляційного суду, щодо вирішення питання про скерування провадження для подальшого судового розгляду до відповідного суду не належить до процесуальних рішень суду.

У процесі наукового дослідження досліджено поняття рішення суду, яке надано в юридичній енциклопедії, проаналізовано вже існуючі визначення поняття процесуального рішення, які наявні в науковій літературі, а також закріплені в законодавстві. Також здійснено аналіз визначення процесуального рішення, яке надано в законодавстві Російської Федерації, опрацьовано, які ознаки включають науковці до поняття процесуального рішення, якими характерними рисами воно наділене.

З урахуванням наведеного вище, проаналізувавши всі точки зору науковців, підготовлено власне визначення процесуальних рішень в межах КПК України, виходячи з притаманних їм ознак. Зазначено, що процесуальні рішення – це рішення суб'єктів, визначених кримінальним процесуальним кодексом України, наділених владно-розпорядчими повноваженнями, прийняті в межах кримінального процесу, які мають визначену цим кодексом форму, прийняття яких тягне за собою настання юридичних наслідків.

Виходячи із наведеного власного визначення процесуальних рішень, автор дійшов висновку, що подання суду першої інстанції, яке скеровується на адресу апеляційного суду щодо вирішення питання про скерування провадження для подальшого судового розгляду до відповідного суду, ніяких юридичних наслідків не тягне, оскільки суд першої інстанції по суті не приймає будь-якого рішення, а вказане подання є лише підставою для вирішення судом апеляційної інстанції підсудності провадження.

Ключові слова: процесуальне рішення суду, ухвала, вирок, процесуальна форма, процесуальний акт.

The article deals with the definition of the concept of a procedural decision of the court, while the article reviews and analyzes the definition of this concept, which was provided by various scholars. In addition, the article analyzes whether all court decisions at the preparatory process are procedural decisions, if not why? After analyzing the existing definitions of the concept of procedural decision, own concept of procedural decision of the court is formulated. At the same time, it is explained why the submission of the court of first instance, which is directed to the court of appeal, regarding the decision of the direction of the proceedings for further trial before the respective court does not refer to the procedural decisions of the court.

In particular, during the course of the scientific research, the concept of the court decision, which is provided in the legal encyclopedia, is investigated, while the already existing definitions of the concept of procedural decision, which are available in the scientific and literature, as well as enshrined in the legislation, are analyzed. Also, an analysis of the definition of procedural decision provided in the legislation of the Russian Federation is made. In addition, it has been worked out what features the scientists include in the concept of procedural decision, what are the characteristic features it is endowed with.

In view of the above, having analyzed all the points of view of these scientists, prepared its own definition of procedural decisions within the CPC of Ukraine, based on their inherent characteristics, in particular, stated that procedural decisions – a decision of subjects determined by the criminal procedural code of Ukraine, vested with power – administrative powers, adopted in the framework of criminal proceedings, which have the form defined by this code, the adoption of which entails the onset of legal consequences.

Based on the aforementioned procedural decisions, it was concluded that the submission of the court of first instance, directed to the court of appeal, to decide whether to direct the proceedings for further trial to the relevant court, does not entail any legal consequences, since the court of first instance does not make any decision, and the said submission is only the basis for the court of appeal to decide the jurisdiction of the proceedings.

Key words: procedural decision of the court, decision, sentence, procedural form, procedural act.

Постановка проблеми. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) порівняно з КПК України (в редакції 1960 року) визначив перелік, а не визначення поняття процесуальних рішень органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду. У зв'язку із відсутністю чіткого визначення поняття це призводить до різного тлумачення та неоднозначної практики.

За таких обставин чітке визначення поняття процесуальних рішень суду має вирішальне значення в теоретичному та практичному аспектах, а тому є важливим для учасників процесу.

Стан дослідження. Практичні та теоретичні аспекти визначення процесуальних рішень знайшли своє відображення в наукових дослідженнях вчених М.І. Бажанова, Н.В. Глинської, В.Г. Пожар, Д.А. Машу-

кової, М.П. Климчук, С.О. Шульгіна та інших. Слід зазначити, що роботи вказаних науковців стосувалися здебільшого визначення процесуальних рішень слідчого крізь призму КПК України (в редакції 1960 року), а визначення процесуальних рішень суду в працях згаданих науковців і в науковій літературі загалом переважно не знайшло свого відображення.

Метою статті є визначення поняття «процесуальне рішення суду», прийняте на стадії підготовчого провадження.

Виклад основного матеріалу. Згідно вимог ст. 110 КПК України процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду. Судове рішення приймається у формі ухвали, постанови або вироку, які мають відповідати вимогам, передбаченим ст. ст. 369, 371-374 цього Кодексу. Рішення слідчого, прокурора приймається у формі постанови. Постанова виноситься у випадках, передбачених цим Кодексом, а також коли слідчий, прокурор визнає це за необхідне. Обвинувальний акт є процесуальним рішенням, яким прокурор висуває обвинувачення у вчиненні кримінального правопорушення і яким завершується досудове розслідування. Обвинувальний акт повинен відповідати вимогам, передбаченим у ст. 291 цього Кодексу. Постанова слідчого, прокурора виготовляється на офіційному бланку та підписується службовою особою, яка прийняла відповідне процесуальне рішення. Постанова слідчого, прокурора, прийнята в межах компетенції згідно із законом, є обов'язковою для виконання фізичними та юридичними особами, прав, свобод чи інтересів яких вона стосується [1]. З вказаного вище вбачається, що законодавець наводить лише перелік процесуальних рішень, однак не наводить визначення поняття «процесуальне рішення», яке має важливе як теоретичне, так і практичне значення.

Необхідно зауважити, що в ч. 1 вказаної норми КПК України визначено, що процесуальними рішеннями є всі рішення органів досудового розслідування, прокурора, слідчого судді, суду. Частина ж друга вказаної норми наводить перелік судових рішень, однак чи є це вичерпним переліком рішень, які приймає суд? За таких обставин виникає необхідність із метою точного оперування поняттями надати таке визначення та встановити перелік судових рішень, які приймає суд першої інстанції під час підготовчого судового засідання.

Слід зазначити, що відповідно до вимог ст. 314 КПК України уд під час підготовчого судового засідання має право прийняти такі рішення:

- затвердити угоду або відмовити в затвердженні угоди та повернути кримінальне провадження прокурору для продовження досудового розслідування в порядку, передбаченому статтями 468-475 цього Кодексу. Рішення приймаються у формі вироку, яким затверджується угода, або у формі ухвали про повернення обвинувального акта;

- закрити провадження у випадку встановлення підстав, передбачених пунктами 4-8, 10 ч. 1 або ч. 2 ст. 284 цього Кодексу – рішення про закриття приймається у формі ухвали суду;

- повернути обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру прокурору, якщо вони не відповідають вимогам цього Кодексу – приймається судом у формі ухвали;

- направити обвинувальний акт, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру до відповідного суду для визначення підсудності у випадку встановлення невідповідності кримінального провадження – відповідно до ч. 2 ст. 34 КПК України питання про направлення кримінального провадження з одного суду до іншого в межах юрисдикції одного суду апеляційної інстанції вирішується колегією суддів відповідного суду апеляційної інстанції за поданням місцевого суду або за клопотанням сторін чи потерпілого не пізніше п'яти днів із дня внесення такого подання чи клопотання, про що постановляється вмотивована ухвала;

- призначити судовий розгляд на підставі обвинувального акта, клопотання про застосування примусових заходів медичного або виховного характеру, про що суд виносить відповідну ухвалу;

- доручити представнику персоналу органу пробації скласти досудову доповідь. Згідно ст. 314-1 КПК України уповноважений орган з питань пробації складає досудову доповідь за ухвалою суду.

З наведеного вбачається, що одним із рішень суду першої інстанції, яке не входить до переліку рішень, визначених у ст. 110 КПК України, є подання суду першої інстанції, яке скеровується на адресу апеляційного суду, щодо вирішення питання про скерування провадження для подальшого судового розгляду до відповідного суду. Саме за цих обставин виникає необхідність у наданні визначення процесуальних рішень суду. Зокрема в п. 33 ст. 5 Кримінального-процесуального кодексу Російської Федерації зазначено, що процесуальне рішення – рішення, яке приймається судом, прокурором, слідчим, органом дізнання, начальником органу дізнання, начальником підрозділу дізнання, дзнавачем у порядку, встановленому діючим Кодексом [2]. На думку автора, визначення вказаного поняття досить непогано сформульовано, хоч і досить стисло.

Н.В. Глинська дійшла висновку, що кримінально-процесуальне рішення – це виражений у встановленій законом формі індивідуальний правозастосовний акт, у якому компетентні державні органи і посадові особи у встановленому законом порядку з метою вирішення правових і кримінологічних завдань кримінального судочинства надають відповіді на питання, що виникли по справі, і виражають владне волевиявлення про дії або бездіяльність, які впливають із встановлених на момент винесення рішення фактичних обставин справи і приписів чинного законодавства [4, с. 24].

У своїх працях Д.А. Машукова визначає процесуальні рішення як документ, в якому сформовані висновки органу дізнання, слідчого, прокурора, суду з вирішення питань, які виникають у ході провадження в кримінальній справі, що утворюють, змінюють чи припиняють права і обов'язки учасників кримінального провадження [6, с. 194].

М.І. Бажанов зазначає, що процесуальна діяльність знаходить своє закріплення в постановлених чи винесених процесуальних актах, які цю діяльність опосередковують. Він розглядає процесуальні рішення, ототожнюючи їх із процесуальним актом і доходить висновку, що поняття процесуального акта повинно включати в себе вказівки на такі ознаки: а) процесуальний акт – це вид процесуального документа, який виходить від державних органів, що здійснюють кримінальний процес; б) він є результатом діяльності цих органів; в) він наділяється відповідною, встановленою законом, процесуальною формою; г) він характеризується певним змістом – висловлює або рішення у справі (постанова, ухвала, вирок, обвинувальний висновок), або відображає хід і порядок слідчих і судових дій (протоколи).

М.І. Бажанов визначає загальні для судових актів властивості: а) судові акти – це акти особливо-го органу держави – суду, який здійснює лише йому притаманну функцію – здійснення правосуддя; б) судові акти – це акти органу, який володіє всією повнотою влади в сфері своєї діяльності і повною незалежністю при здійсненні правосуддя; в) судові акти – це акти, які виражають початок у кримінальному судочинстві, що визначає обов'язковість судових актів для всіх державних і громадських організацій, посадових осіб і громадян та обов'язковість їх виконання на всій території країни; г) судові акти – це акти, постановлені в умовах, які найбільш повно забезпечують права і законні інтереси учасників процесу, а саме винесення цих актів характеризується найбільшими процесуальними гарантіями; г) судові акти – це акти, які можуть скасовуватися і змінюватися лише вищими судовими інстанціями і тільки за наявності зазначених у законі підстав; д) судові акти – це акти застосування права. Вони не створюють нових норм права, а є актами, де діючий закон застосовується до конкретних обставин, встановлених у справі; е) судові акти, а особливо вирок, мають велике організуюче значення. Ці акти створюють необхідні умови для реалізації правових норм, зокрема норм кримінального права, виховують громадян у дусі поваги до закону, непримиренної боротьби з антигромадськими виявами, комуністичної свідомості [3, с. 6].

З думкою М.І. Бажана також погоджується С.О. Шульгін, зазначаючи, що процесуальні рішення є процесуальними актами [9, с. 208]. Вказану точку зору слід вважати найбільш правильною, значна частина науковців ототожнюють вказані поняття. Слід зазначити, що кожне законне рішення приймається в межах процесу, тобто є процесуальним і виражається у формі письмового акту, що відповідно до законодавства, залежно від виду акту має свою специфічну структуру, якій повинен відповідати.

В.Г. Пожар надає таке визначення процесуальних рішень – це правозастосовні акти владно-розпорядчого характеру, виражені у встановленій законом формі, пов'язані з вирішенням правових питань, що виникають у процесі кримінального провадження та містять владні приписи щодо вчи-

нення певних правових дій чи настання певних правових наслідків.

Дослідник визначає характерні риси (ознаки) процесуальних рішень: рішення виносяться лише уповноваженими суб'єктами кримінального процесу, які реалізують власні владні повноваження в межах своєї компетенції; рішення виражають владний припис; рішення породжують, змінюють або припиняють кримінально-процесуальні відносини, рішення підтверджують існування або відсутність матеріально-правових відносин; рішення виражаються у встановленій законом формі постанови, ухвали, обвинувального акту, вироку.

Всі рішення, які приймаються у кримінальному процесі, повинні відповідати загальним для них правовим властивостям – бути законними, обґрунтованими і вмотивованими. Ці загальні властивості процесуальних рішень витікають із принципу законності в кримінальному судочинстві і природи процесуальних рішень як актів застосування права [7, с. 8]. На думку автора, доцільно до ознак процесуальних рішень додати, що їх прийняття повинно тягнути за собою настання юридичних наслідків.

М.П. Климчук також дотримується думки В.Г. Пожар, зазначаючи, що всі кримінально-процесуальні рішення повинні бути обґрунтованими – це універсальна вимога, яка висувається до рішень, що виносяться у кримінальному провадженні [5, с. 55]. В Юридичній енциклопедії за редакцією Ю.С. Шемшученко судові рішення розглядають із двох аспектів: у широкому значенні як акт судового розгляду справи будь-якого виду провадження; у вузькому значенні – як акт правосуддя у конституційному, цивільному та господарському судочинстві [8, с. 707].

З урахуванням наведеного вище, проаналізувавши всі точки зору зазначених науковців, автор пропонує таке визначення процесуальних рішень у межах КПК України, виходячи з притаманних їм ознак. Процесуальні рішення – це рішення суб'єктів, визначених кримінальним процесуальним кодексом України, наділених владно-розпорядчими повноваженнями, прийняті в межах кримінального процесу, що мають визначену цим кодексом форму, прийняття яких тягне за собою настання юридичних наслідків.

Висновки. За результатами проведеного дослідження проаналізовано точки зору частини науковців, які надавали визначення процесуальних рішень суду, за результатами чого сформовано власне визначення процесуальних рішень. Виходячи із наведеного визначення процесуальних рішень можна дійти висновку, що подання суду першої інстанції, яке скеровується на адресу апеляційного суду, щодо вирішення питання про скерування провадження для подальшого судового розгляду до відповідного суду, ніяких юридичних наслідків не тягне, оскільки суд першої інстанції по суті не приймає будь-якого рішення, а вказане подання є лише підставою для вирішення судом апеляційної інстанції підсудності провадження. За таких обставин не можливо віднести подання суду першої інстанції до процесуальних рішень, які суд приймає на стадії підготовчого провадження.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI [Електронний ресурс] : Офіційний веб-портал Верховної Ради України. Режим доступу : <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Кримінальний-процесуальний кодекс Російської Федерації від 18.12.2001 № 174-ФЗ (ред. від 18.02.2020). [Електронний ресурс]: Режим доступу: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_34481/.
3. Бажанов М.І. Законність і обґрунтованість основних судових актів у радянському кримінальному судочинстві : автореф. дис. д-ра юрид. наук. Харків, 1967. 34 с.
4. Глинська Н.В. Обґрунтування рішень у кримінальному процесі : дис. канд. юрид. наук. Харків : Б.В., 2003. 238 с.
5. Климчук М.П. Обґрунтованість кримінально-процесуальних рішень як елемент засади законності. Часопис Академії адвокатури України, том 8, № 2(27), 2015, ст.ст. 55–60.
6. Машукова Д.А. Класифікація процесуальних рішень слідчого. Матеріали Всеросійської наукової конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Перспектива – 2002». В 5-ти томах. Нальчик : Вид-во Каб.-Балк. ун-ту, 2002, Т. 4. С. 193–196.
7. Пожар В.Г. Прийняття процесуальних рішень за новим кримінальним процесуальним законодавством України : навч.-метод. посібник / Ю.П. Аленін, В.Г. Пожар, І.В. Гловюк [та ін.]. Одеса : Фенікс, 2012. 138 с.
8. Шемшученко Ю.С. Юридичні енциклопедії. Т. 5, Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М.П. Бажана, 2003, ст. 707–709.
9. Шульгін С.О. Поняття процесуального рішення слідчого, прокурора на стадії досудового розслідування. Підприємництво, господарство і право. Вип. № 7 за 2019 рік, ст. 206–210.